

Nr 107

Av herr Hamrin i Jönköping m. fl., *angående den psykiatriska vården för värnpliktiga.*

(Lika lydande med motion nr 70 i Första kammaren)

Värnpliktstiden innebär för många en mycket kraftigare omställning än de tidigare upplevt. Utbildningsuppgifternas art och de krävande förhållanden de ofta utförs under gör tiden påfrestande. Den kollektiva livsföringen med förläggning och daglig tjänst i ett nära och mer påträngande umgänge med kamrater än normalt i samhället kan ge akuta »samlevnadsproblem». Om värnpliktstiden dessutom innebär förflyttning till en ort på avsevärt avstånd från boendeorten, kan känslan av isolering bli ytterst påtaglig.

För åtskilliga värnpliktiga innebär kollektivtillvaron en ny erfarenhet som kan uppfattas som berikande, främst kanske ur kamratskapssynpunkt. För andra blir reaktionen motsatt, både tjänst och kamrater står dem främmande. Värnpliktsförhållandena gör därför att brister i fråga om psykisk och känslomässig balans, umgängemetodik och personlig livsföring lättare än eljest i samhället får en akut utlösning.

När samhället kräver värnpliktstjänstgöring, är det därför av utomordentlig vikt att individuella anpassningssvårigheter och kriser under tjänsten uppmärksammas och att hjälp ges. Miljöomflyttningen och tjänstens från civilt liv så avvikande art gör att behovet av snabbhet i hjälpinsatser och rådgivning är mycket stort. Emellanåt ges drastiska exempel på behovet genom att värnpliktiga i psykisk desperation tar till exempelvis eldhandvapen med fara för många andras och egen säkerhet. Ofta visar det sig att den drastiska handlingen föregåtts av en längre eller kortare tids också för omgivningen påtaglig obalans.

Problemen för in hela personalvårdssektorn i bilden samt också åtgärder som i och för sig inte hjälper i den akuta situationen men som kan verka förebyggande. Kasernförhållanden, värnpliktsavlöningar och hemresemöjligheter hör dit, liksom soldathemsverksamhet och fritidssysselsättningar på förbanden eller i samverkan med organisationer på förläggningsorten. Personalvårdsorganisationen är värdefull, men konsulenter, assistenter och förbandspastorer har för många värnpliktiga att ta hand om för att individuell hjälp skall kunna ges i behövlig omfattning. Utbildning i personalvård för samtlig personal i befälsställning är av stor vikt.

Betydelsefullt är hur man genom åtgärder vid inskrivningsförfarandet kan bedöma risker för grav missanpassning. Det gäller att med rimlig objektivitet undvika inkallelse av personer i svåra psykiska belägenheter. Även värdering av olika tjänstgöringar med hänsyn till psykiska påfrestningar är viktig.

Men även med en noggrannare psykisk kontroll vid inskrivningen kvarstår sannolikt ett betydande behov av psykisk rådgivning, kontroll och vård för de värnpliktiga. Påfrestningarna under tjänsten — därtill inte sällan förstärkta av samtidiga personliga problem av annan art, t. ex. i fråga om familjeförhållanden och yrkesosäkerhet — kan ge inte förutsedda verkningar. Den militära förbandssjukvården har knappast de resurser, främst personellt, som en kvalificerad psykiatrisk vård kräver. Att tillskapa en dylik särskild organisation är heller knappast genomförbart med tanke på andra starka behov, t. ex. inom kriminalvården. Möjligen skulle de större förbandsorterna kunna motivera speciella befattningshavare för psykisk hälsovård bland de värnpliktiga.

Den framkomliga vägen torde i stället vara att förbandssjukvården får remissmöjligheterna till psykiatriska kliniker vid näraliggande lasarett eller andra sjukvårdsinrättningar reglerade så, att tidsutdräkt i allvarliga fall så långt som möjligt undviks. Självfallet kan detta sägas innebära en favör gentemot övriga vårdsökande vid de oftast mycket ansträngda klinikerna. Men samtidigt är det uppenbart, att militärtjänsten just genom den drastiska omställningen för många individer medför att vårdbehovet infinner sig hastigare och innebär mera akuta svårigheter än i dagligt liv. Att personliga problem under värnpliktstiden analyseras och adekvat medicinsk rådgivning och vård ges är också starkt motiverat av att under värnpliktstiden akut framkomna svårigheter senare kan motsvaras av liknande svårigheter i andra sammanhang och att det är ett önskemål att så tidigt som möjligt ge behövlig hjälp.

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om översyn av den psykiatriska förbandsvården och att därvid bl. a. möjligheterna beaktas att genom särskilda åtgärder ge snabba remissförfaranden för värnpliktiga till psykiatrisk behandling.

Stockholm den 20 januari 1966

Yngve Hamrin
i Jönköping

David Gomér
Axel Gustafsson

Olaus Nyberg
Carl Eric Hedin

Evert Svensson
W. Werbro